

THE PROBLEM OF THE RETURN OF MARAMUREȘ TO ROMANIA IN APRIL 1945

Nicolae Iuga

PhD, Associate researcher at the Institute of Philosophy „Constantin Rădulescu-Motru” of the Romanian Academy

Abstract: On March 11, 1945, the head of the Romanian government Petru Groza travels with the entire government from Bucharest to Cluj and, in a solemn meeting, proclaims the return of Northern Transylvania to Romania. The problem was more complicated regarding the Historical Maramuresh County, a territory of approx. 3,700 square km in northwestern Transylvania, currently on the border with Ukraine. Population mainly Romanian (78%), Ruthenians (14%), Hungarians (6%). Since December 1944, after the crossing of the front, an attempt was made to reorganize a Romanian administration, but the former Hungarian Horthyist administration opposed it. Under these conditions, the Red Army established a provisional military administration, until the end of the war.

In Uzghorod, currently in neighboring Ukraine, the local communist leader was a certain Ivan Turianitsa. He created armed gangs, went to the Romanian county seat of Sighet with a paramilitary formation of approximately 800 armed men and proclaimed the “union” of Maramureș with Soviet Ukraine. Turianița’s men entered schools and forced principals to introduce 6 hours of Ukrainian per week into the timetable, as a first step in the forced Ukrainization of Romanians. The predominant Romanian population, dissatisfied with the seizure of Maramureș county from Romania, revolted. The presentation of the uprising and its consequences is presented in the present text.

Keywords: The drawing of the Romanian - Ukrainian border in 1945, Maramures County, Turianitsa, Forced annexation of Maramures to Ukraine, Ivan Odovichuk, The uprising of the people of Maramures in 1945.

1. Context

Succesiunea cronologică pe scurt a fost următoarea. Pe la sfârșitul lunii octombrie 1944 frontul a trecut dincolo de hotarele României. La 13 februarie 1945 Ungaria capitulează în fața armatelor sovieto-române și i se impune condiția să revină la frontierele avut înainte de 1938. Ungaria tergiversează conformarea la această obligație. La București pe 6 martie 1945 vine la putere un guvern agreat de Moscova. Pe 8 martie 1945 șeful guvernului român Petru Groza îi adresează lui Stalin o telegramă referitoare la revenirea Transilvaniei de Nord la România. Imediat, adică în ziua următoare, pe 9 martie 1945 Stalin îi răspunde și îl autorizează pe Petru Groza să reinstaleze aici administrația românească. Pe 11 martie Petru Groza se deplasează cu tot guvernul, cu patriarhul Bisericii Ortodoxe Române de la București și cu Regele Mihai și, într-o ședință solemnă de la Cluj, proclamă revenirea Transilvaniei de Nord la România.

Problema era mai complicată în ceea ce privește județul Maramureș Istoric, un teritoriu de aprox. 3.700 km patrați din nord-vestul Transilvaniei, actualmente la frontiera cu Ucraina. Conform datelor [recensământului din 1930](#) populația județului Maramureș de atunci, ca parte a României, era de 194.619 de locuitori, dintre care 60% români, 20% evrei, 12% ruteni (ucraineni), 6% maghiari, 2,0% germani¹ ș.a. Apoi, la nivelul anului 1945, când au loc evenimentele relatate de noi, după deportarea de către administrația maghiară horthystă a 35.000 de evrei maramureșeni, în județ existau (în estimări făcute de primării, în vreme de război nu s-au făcut recensăminte) aprox. 160.000 locuitori (aprox. 120.000 de cetățeni de etnie română, 24.000 de ucrainieni, 11.000 de maghiari, 3.000 germani, 2.000 alte naționalități).

---

¹ Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, Vol. II, pag. 276-277

Încă din decembrie 1944, după trecerea frontului, s-a încercat organizarea unei administrații românești, care includea și reprezentanți ai minorităților naționale, dar fosta administrație maghiară s-a opus. În aceste condiții, Armata Sovietică a instituit o administrație militară provizorie, până la terminarea războiului, sub comanda unui maior sovietic de etnie ucraineană, care se numea Davidenko. La Kiev șef al PCUS și al Ucrainei era deja instalat Hrusciiov. Pe la sfârșitul lunii ianuarie 1945, acesta și-a trimis emisarii naționaliști ucrainieni de la Kiev la Ujgorod și apoi la Sighet, ca să organizeze alipirea forțată a Maramureșului românesc la Ucraina Sovietică. Davidenko, șeful administrației militare sovietice a județului Maramureș nu a intervenit.

2. Cercetări noi referitoare la evenimentele din ianuarie - martie 1945 din județul Maramureș

Istoricul dr. Alexander Sergeevici Stykalin, cercetător principal la Departamentul de Istoria Popoarelor Slave în timpul Războaielor Mondiale la Institutul de Studii Slave din Moscova, a avut acces la arhivele de la Moscova deschise în urmă cu 10-15 ani. În demersul nostru vom examina critic cercetările acestui istoric. Iată ce aflăm de la el². În primăvara anului 1945 s-a făcut o încercare de a extinde puterea Radei Poporului Ucrainei Subcarpatice din Ujgorod în județul românesc Maramureș, cu centrul în orașul de graniță Sighetu Marmăției. Prezența unei minorități ruse [așa este scris în documente: ruse, nu ucrainiene n.n.] în Maramureș a inspirat speranțe că acest plan ar putea fi realizat. Evenimentele legate de acest incident au fost reflectate într-o serie de rapoarte ale lucrătorilor politici ai Armatei Roșii și ale reprezentanților Comisiei Aliate de Control a Uniunii din România, adresate Moscovei (unele dintre aceste rapoarte au fost deja publicate în publicații științifice rusești).

Teritoriul Transcarpatiei actuale a făcut parte până în 1918 din [regatul Ungariei](#), sub denumirea de Rutenia Subcarpatică sau Rusia Subcarpatică, care organizase regiunea în Comitate, respectiv comitatele [Maramureș](#), [Ugocea](#), [Bereg](#) și [Ung](#)³. În vechiul comitat Maramureș de pe vremea Regatului Maghiar, care se întindea pe partea dreaptă a râului Tisa de la izvoarele Tisei și până dincolo de Hust, populația majoritară o constituiau rutenii. Vecin cu Rusia Subcarpatică din dreapta Tisei, în stânga Tisei se află județul Maramureș din România, cu populație majoritar românească (76%, arată istoricul moscovit). Rusia Subcarpatică, ca urmare a Primului Război Mondial, s-a desprins din Ungaria și a trecut la Cehoslovacia, dar Ungaria a recâștigat-o în urma dezmembrării forțate a primei Republici Cehoslovace în 1938-1939, ca urmare a primului arbitraj de la Viena din noiembrie 1938. În martie 1939, horthyștii au ocupat [cu forța armată] întreaga regiune, reprimând crud populația autohtonă.

La sfârșitul toamnei anului 1944, prin octombrie-noiembrie, Armata Roșie a depășit lanțul muntos al Carpaților. Atunci în Rusia Subcarpatică s-a format un guvern local, după modelul celui de la Kiev, așa-numita „Radă a Poporului” de la Ujgorod. Problema referitoare la soarta postbelică a acestei regiuni a fost amânată oficial până la sfârșitul războiului. Președintele exilat al Cehoslovaciei, Edward Beneš a afirmat că Cehoslovacia, în principiu, nu se opune transferului Ruteniei Subcarpatice către Uniunea Sovietică. El a insistat doar ca această acțiune să fie realizată prin acord, cu respectarea tuturor normelor de drept internațional, și numai după restabilirea granițelor Cehoslovaciei din septembrie 1938 (așa-numitele granițe „pre-Munchen”). Cuvintele lui Beneš sunt binecunoscute. Dacă Transcarpatia ar fi fost dată URSS înainte de restabilirea granițelor de dinainte de război, acest lucru ar putea crea un precedent nedorit și ar putea da naștere la revendicări ale teritoriilor cehoslovace și de la alți vecini, în primul rând de la Ungaria. Un singur precedent ar fi suficient și am fi rapid „sfâșiati”, a

² <https://ava.md/ru/stati/history/rumynskiy-prikarpatskiy-uezd-i-ust-e-dunaya/>

³ https://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunea_Transcarpatia

remarcat fostul președinte al Cehoslovaciei⁴. Și într-adevăr, intrarea Rusiei Subcarpatice în componența Ucrainei Sovietice, cu denumirea de Regiunea Transcarpatia, a fost aprobată abia după încheierea războiului, în primăvara anului 1946.

La aproximativ două luni după formarea Radei Populare a Ucrainei Transcarpatice de la Ujgorod, în a doua jumătate a lunii ianuarie 1945, emisarii acesteia au ajuns în centrul de reședință al județului românesc vecin Sighet, pentru a pregăti „Congresul Reprezentanților Poporului”, care trebuia să dea un răspuns pozitiv la problema anexării județului Maramureș la Ucraina Transcarpatică, respectiv la Ucraina Sovietică. În vederea pregătirii Congresului au tipărit și un ziar de propagandă în limba română, adresat populației majoritare românești, ziar numit „Poporul”. Un congres de reprezentanți special selectați, desfășurat pe 28 ianuarie 1945 într-o mică sală de cinematograf, a adoptat un manifest corespunzător, care a dat naștere la începerea lucrărilor de formare a unor noi organisme guvernamentale în Maramureș, „comitete populare”, subordonate Radei Populare de la Ujgorod. În nr. 4 al ziarului „Poporul” au fost publicate două Memorii, unul adresat conducătorului Uniunii Sovietice I. V. Stalin și un altul conducătorului Ucrainei Sovietice N. S. Hrusciiov. În ambele memorii datele demografice erau falsificate, respectiv se susținea în fals că în județul Maramureș populația majoritară ar fi ucraineană, nu românească.

3. Aprobarea dată de Hrusciiov

Județul românesc Maramureș de atunci era condus provizoriu de garnizoana militară sovietică, aflată sub comanda unui maior sovietic de etnie ucraineană, care se numea Davidenko. Reprezentanții Radei de la Ujgorod au preluat funcțiile de conducere de la administrația militară sovietică comandată de Davidenko. Deplasarea la Sighet a reprezentanților Radei Populare și desfășurarea congresului reprezentanților poporului au fost aprobate, după cum se poate aprecia din rapoarte, de către Direcția Politică a Frontului 4 Ucrainean al Armatei Roșii, precum și de către Comitetul Central al Partidului Comunist (Bolșevic) din Ucraina, unde șef era N. S. Hrusciiov, ai cărui emisari se aflau pe atunci la Ujgorod⁵. Deși Ucraina Transcarpatică nu făcea încă parte din URSS până în aprilie 1946, problema intrării sale în componența Ucrainei a fost percepută de elita partidului ucrainean ca fiind practic o concluzie dinainte dată. Mai mult, alături de delegația Radei Populare la Sighet, la instrucțiunile unui membru al Consiliului Militar al Frontului 4 Ucrainean, au sosit Mehlis (fost șef al contra-informațiilor militare SMERSH) și ofițeri politici de la Direcția Politică a Frontului. Aceștia au fost prezenți la Congresul din 28 ianuarie de la Sighet și au participat la editarea rezoluției acestuia. După ce Congresul a proclamat anexarea județului românesc Maramureș la Ucraina Transcarpatică și în urma acesteia, au început să se formeze noi autorități, conducerea administrației județene și a orașului urma să se numească de la Ujgorod, la fel și organizația locală a Partidului Comunist Român de la Sighet a fost transferată oficial în subordinea organizației de partid din Ujgorod, care în acest moment rupe deja de fapt legăturile cu Partidul Comunist din Cehoslovacia și începe să se integreze în Partidul Comunist (bolșevic) din Ucraina.

Mehlis, după cum reiese din aceleași documente, a raportat tot ce s-a întâmplat la începutul lunii februarie la Sighet la Direcția Politică Principală a Armatei Roșii, precum și la Kiev, la Primul Secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevici) din Ucraina, N. S. Hrușciiov, care, după cum reiese din documente, a susținut pe deplin inițiativa de a anexare a județului Maramureș la Ucraina Transcarpatică. Liderul Radei de la Ujgorod era un anume Ivan

---

⁴<https://ava.md/ru/stati/history/rumynskiy-prikarpatskiy-uezd-i-ust-e-dunaya/>

⁵ Ibidem

Turianița, fost muncitor sezonier, condamnat pe vremea Cehoslovaciei pentru agitație comunistă. Era un apropiat al lui N. S. Hruscirov, aflat pe atunci la Kiev și șef al Ucrainei Sovietice.

Iată cum îl prezintă Hruscirov în Memoriile sale pe Turianița: „La Ujgorod l-am cunoscut pe Ivan Ivanovici Turianitsa, comunist și lucrător la o fabrică de tutun din Mukacevo. La acea vreme, era un lider local și a dus o politică de încorporare a Rusiei Transcarpatice în RSS Ucraineană, creând acolo noi organisme de partid și administrative. Inițial, a fost creat un guvern special al regiunii Transcarpatia, Consiliul Popular. Mi-a plăcut de Turyanitsa (...). Firește, l-am încurajat, crezând că linia sa politică era corectă. Dar Turianița a creat bande armate și a cucerit unele zone care înainte de război aparțineau Regatului Român”⁶. Astfel, Turianița s-a deplasat la Sighet cu o formațiune paramilitară de aproximativ de 800 de oameni înarmați.

Între timp, continuă istoricul rus Alexander Stykalin⁷, această inițiativă a fost mai mult decât problematică, din cauza compoziției etnice a județului. Într-adevăr, de fapt, chiar și după datele poate nu complet exacte de care dispun lucrătorii politici din Armata Roșie, românii au predominat numeric în rândul populației atât în oraș, cât și în județ. Populația evreiască din Sighet a scăzut brusc, de fapt a dispărut, ca urmare a Holocaustului. Majoritatea evreilor din Sighet erau vorbitori de limba maghiară la acea vreme. [După statisticile românești, românii reprezentau atunci, în 1945, aproximativ 78% din județul Maramureș, iar rutenii 14%].

Populația românească clar predominantă, nemulțumită de răpirea județului Maramureș de la România, a acceptat cu promptitudine apelurile la sabotarea deciziilor luate și chiar (într-o anumită parte) a susținut o tentativă de rebeliune armată. Tulburările au început, în urma unor dispoziții date de la Ujgorod, pe 27 februarie, potrivit cărora noile autorități naționalist-ucrainiene ale Maramureșului urmau să închidă gimnaziile și școlile românești și să deschidă în schimb școli ucrainene. Pentru a protesta, în clădirea administrației locale a venit o delegație de profesori, care însă a fost asigurată că nu există astfel de intenții. În tot cazul, naționaliștii ucrainieni aduși de Turianița la Sighet au intrat prin școli și au impus directorilor să introducă în orare un număr de 6 ore de ucraineană pe săptămână, ca un prim pas al ucrainizării forțate a populației românești, chiar dacă nu existau profesori de ucraineană. Dat fiind că atunci nu exista o administrație românească în Maramureș, nu s-au păstrat nici documente în acest sens în arhivele românești, în schimb teroarea și abuzurile exercitate de naționaliștii ucrainieni au fost consemnate uneori în procesele verbale ale consiliilor profesionale de la licee).

3. Răscoala populației românești

Biroul comandantului militar sovietic a primit rapoarte despre o demonstrație la scară mai mare planificată pentru a doua zi dimineață [5 martie 1945] în centrul județului. Mișcarea a fost condusă de primari ai satelor românești [între care s-a remarcat primarul comunei Borșa Gavrilă Mihali]. La ea au participat și reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române.

Organizatorii au cronometrat începutul răscoalei pentru a coincide cu deschiderea unui târg tradițional local: în dimineața zilei de [luni] 5 martie trebuiau să vină la Sighet sute de căruțe trase de cai din multe sate din jur. Cu o zi înainte, primarii satelor românești au sabotat trimiterea populației pentru refacerea căilor ferate. (...). În zona Ocna-Șugatag, au fost reținuți sabotori care încercau, după cum se indică în rapoarte, să inunde minele de sare care furniza sare pentru două fronturi ale Armatei Roșii, Al 2-lea și Al 4-lea ucrainean. [Până la urmă, mina de la Ocna Șugatag a fost inundată și s-a prăbușit]. Organizatorii revoltei au contactat

⁶ N. S. Hruscirov, *Memorii*, Samizdat, 1980, p. 190. Se poate accesa în format electronic la Link: http://loveread.ec/read_book.php?id=62617&p=190

⁷<https://ava.md/ru/stati/history/rumynskiy-prikarpatskiy-uezd-i-ust-e-dunaya/>

reprezentanții britanici în Comisia Mixtă de Control și, potrivit unor surse, misiunea Crucii Roșii internaționale. Așteptându-se la tulburări serioase în centrul județului, biroul Comandantului militar sovietic [al lui Davidenko] a interzis intrarea în oraș în dimineața zilei de 5 martie. Traficul pe abordările spre Sighet a fost blocat de patrulele Armatei Roșii. Numeroase căruțe care se îndreptau spre oraș au fost oprite. Au fost confiscate un număr mare de arme. Potrivit datelor stabilite în cadrul anchetei ulterioare [în documentele aflate la Moscova], până la 10.000 de oameni au venit din satele din jur, deplasându-se cu căruțele, pentru a participa la demonstrația în masă. În total, peste 15.000 de oameni ar fi trebuit să fie implicați în demonstrația de protest⁸.

Planul de organizare a protestului s-a bazat pe dezvoltarea unei demonstrații inițial pașnice într-o revoltă cu sechestrarea clădirilor administrative și o contestație ulterioară la Comisia Aliată de Control în legătură cu încălcarea integrității teritoriale a României de către unul dintre vecinii săi. Organizatorii revoltei (peste 50 de oameni) au fost arestați pe 5 martie și în zilele următoare au negat categoric în timpul interogatoriilor că revolta ar fi îndreptată împotriva Armatei Roșii, desi a avut loc în spatele acesteia. Unii dintre ei au recunoscut însă că ar putea provoca anumite complicații în relațiile internaționale.

Între timp, criza politică internă din România s-a încheiat în ziua următoare, pe 6 martie, odată cu formarea noului guvern al lui Petru Groza, reprezentând forțe de stânga conduse de comuniști. Și numai după aceasta Uniunea Sovietică a dat acordul mult așteptat românilor, pentru transferul Transilvaniei de Nord către administrația civilă românească. Anterior, în toamna anului 1944, guvernul român, în paralel cu eliberarea regiunii de sub trupele germane și maghiare, a început, făcând referire la unele prevederi ale acordului de armistițiu din 12 septembrie, să restabilească structurile administrative românești de dinainte de război în Transilvania de Nord, dar pașii pe care i-a făcut în această direcție au întâmpinat opoziție din partea sovietică.

Referindu-se la agravarea contradicțiilor interetnice româno-maghiare care tulburau liniștea în spatele Armatei Roșii, Comandamentul din noiembrie 1944 a emis ordin de desființare a tuturor structurilor românești deja formate și de a transfera fără echivoc controlul în județele din nordul Transilvaniei, inclusiv Maramureș, în jurisdicția administrației militare sovietice. Problema de a i se permite României să-și formeze propriile organe guvernamentale în Transilvania de Nord, amânată timp de câteva luni, până pe 9 martie 1945, a rămas un instrument eficient de presiune a politicii externe [sovietice] asupra guvernului român și a întregii elite politice. În cele din urmă, Moscova oficial și-a atins scopul: pe 6 martie în România s-a format un guvern de stânga acceptabil pentru conducerea stalinistă a URSS.

La sfârșitul lunii martie 1945, pentru a stabili contacte cu forțele politice locale și pentru a facilita restabilirea administrației românești în județul Maramureș, Nicolae Goldberger, reprezentant al Frontului Național Democrat [din România], care a unit partidele de stânga, a sosit de la Cluj la Sighet. Goldberger, care fost și secretarul organizației din Transilvania de Nord a Partidului Comunist din România, invocând o schimbare în linia Moscovei în raport cu administrația română, a încercat să negocieze cu reprezentanții organismelor controlate de Rada Populară a Ucrainei Transcarpatice asupra procedurii de introducere a structurilor administrative românești în județul Maramureș, (la fel cum au fost introduse în toată Transilvania de Nord), dar încercările sale au fost zadarnice: organele locale naționalist-ucrainene aduse în România de la Ujgorod au refuzat categoric să renunțe la putere. Fără a ajunge la un acord la fața locului, Goldberger s-a îndreptat spre Ujgorod, dar misiunea sa de acolo a eșuat. Șeful Radei Populare a Ucrainei Transcarpatice, Ivan Turianița, a refuzat să negocieze restabilirea administrației românești în Maramureș, considerând acest județ ca parte

---

⁸ <https://ava.md/ru/stati/history/rumynskiy-prikarpatskiy-uezd-i-ust-e-dunaya/>

integrantă a Ucrainei Transcarpatice, iar Comandantul Frontului al 4-lea ucrainean, general de armată A.I. Eremenko, era conștient de vizita lui Goldberger la Uzhgorod și de negocierile sale eșuate cu Turianița. Se știa despre asta și la Kiev, în Comitetul Central al Partidului Comunist din Ucraina condus de Hrușciiov.

4. Intervenția lui I. V. Stalin

Între timp, România care, după instalarea Guvernului Petru Groza era țară prietenă cu Uniunea Sovietică, s-a adresat lui Stalin cu o plângere privind anexarea ilegală a unei părți din județul Maramureș la Ucraina Transcarpatică. La ordinul lui Stalin, mareșalul K. Vorșilov, membru al Consiliului Militar al celui de-al Doilea Front Ucrainean, l-a trimis la Maramureș pe maiorul Zaharcenko [ofițer sovietic de etnie ucraineană], autorizat de „Comisia Aliată de Control pentru Afacerile Românești”. Sosit la Sighet, maiorul Zaharcenko a cerut ca Ivan Odoviciuk [numit prefect al Maramureșului de către Turianița în februarie 1945] să dizolve Comitetul Popular Maramureș din Ucraina Transcarpatică. Cererea a fost ignorată, iar maiorul Zaharcenko, urmând instrucțiunile lui K. Vorșilov, cu ajutorul autorităților române, a încercat să-i aresteze pe membrii acestui comitet. Milițiile populare înarmate din Ucraina Transcarpatică aduse de Turianița la Sighet, le-au sărit în apărare. K. Vorșilov i-a raportat acest conflict lui Stalin, care, prin intermediul lui N. Hrușciiov, a cerut ca Turianița să returneze județul Maramureș către România și să plece la Ujgorod.

În memoriile sale, N. Hrușciiov a descris conversația sa cu Stalin și consecințele acesteia astfel: „Este Turianița acolo [la Kiev]?”, a întrebat Stalin⁹. Eu [Hrușciiov]: „Turianița nu are nicio treabă cu noi, nu e subordonatul nostru, ci e vecinul nostru.” „Ei bine, se spune că aveți influență asupra lui. Spuneți-i să-și retragă forțele armate de pe teritoriul Regatului Român” a ordonat Stalin. Apoi Hrușciiov notează: „I-am prezentat situația imediat lui Ivan Ivanovici Turianița. Bineînțeles, nu-i puteam da ordine, puteam doar să-l sfătuiesc. Dar a făcut imediat totul așa cum i s-a spus”.

În paralel cu aceste evenimente Goldberger, care nu a îndrăznit să-și asume responsabilitatea pentru acțiunile de introducere a administrației românești în Maramureș, s-a adresat unuia dintre liderii importanți ai Partidului Comunist și membru al guvernului, Vasile Luca, cu o cerere de a veni la Sighet. Vasile Luca a sosit la Sighet dintr-un județ învecinat și a încercat în numele guvernului lui Petru Groza să negocieze cu reprezentanții Radei Populare despre buna reorganizare a autorităților locale într-o administrație subordonată Bucureștiului. Fără să aștepte un răspuns de la Ujgorod, el a demis administrația lui Odoviciuc instalată de Turianița și a format un nou Consiliul județean al Frontului Național Democrat Maramureș, care era compus din reprezentanți ai diferitelor naționalități și organizații politice de stânga, inclusiv ai celor ucrainene. Pe 9 aprilie, Consiliul FND a proclamat oficial înființarea unei administrații județene românești la Sighet, bazată pe reorganizarea autorităților executive locale nou create. Personalul organelor administrative a fost selectat de Consiliul FND cu participarea activă a organizației județene a Partidului Comunist, controlată până atunci de Goldberger. Reintroducerea administrației românești a avut loc fără incidente¹⁰. Cu toate acestea, majoritatea funcționarilor ucraineni ai comitetului raional al Radei Populare Transcarpatice aflați la Sighet, în ciuda ofertei lui Luca de a participa la lucrările autorităților reorganizate, au demisionat și au plecat înapoi la Ujgorod.

Reprezentanții Comisiei Mixte de Control, familiarizându-se cu componența administrației românești înființate, au ajuns la concluzia că aceasta a fost creată „pe o bază democratică sănătoasă” și „îndeplinește, în general, cerințele relevante”. În același timp, în opinia lor, ucrainenii nu erau suficient reprezentați în autoritățile reînnoite ale orașului și județului. Propunerea reprezentanților CCM de a introduce suplimentar în structurile de putere un

⁹ N. S. Hrușciiov, *Memorii*, ed. cit., idem

¹⁰ Ziarul „Poporul” nr. din 9 aprilie 1945

subprefect al județului și un viceprimar al orașului dintre ucraineni nu a întâmpinat obiecții din partea Consiliului local al FND.

5. În Concluzie, informarea lui Vasile Luca

„Nu avem documente - mai scrie istoricul Alexander Stykalin - care să confirme că Luca a acționat în conformitate cu vreun acord interstatal, chiar informal, totuși, putem fi siguri că semnalul decisiv nu a fost dat de la Ujgorod, Kiev sau București, ci de la Moscova”¹¹. Faptul că aprobarea nu a fost dată de la București, ci de la Moscova este confirmat indirect și de o audiere a lui Vasile Luca de către Biroul Politic al CC al PCR pe data de 4 mai 1945, cu referire la reintroducerea administrației românești în județul Maramureș¹². În această ședință Vasile Luca face o dare de seamă cu privire la șovinismul ucrainean antiromânesc din Maramureș și la reinstaurarea administrației românești în Ardealul de Nord efectuată de dr. Petru Groza, cu aprobarea lui Stalin, pe 11 martie 1945.

Vasile Luca raportează că: „A fost acolo o situație [creată] cu ajutorul unor oameni ai armatei din Ucraina Subcarpatică, care au mers pe o linie falsă (...) și au forțat alipirea Maramureșului la Ucraina Sovietică. Din această forțare a ieșit scandal. Masele românești reprezintă acolo 100.000 de oameni [în realitate, în județul Maramureș de atunci existau aprox. 120.000 de cetățeni de etnie română], față de 25.000 de ucrainieni. Sunt și ceva unguri [în realitate 11.000], care de frică au votat cu ucrainenii (...). Și atunci s-a pornit acolo o persecuție sălbatică și s-a dus o politică șovină ucraineană. S-au pus în fruntea organizațiilor ucrainiene elemente fasciste. De exemplu președintele [prefectul] județului [Ivan Odoviciuc] era un fost cuzist (...). Și când am intrat în sate (...) a fost de ajuns ca popa să spună: dânsul a venit de la București ca să încadreze Maramureșul la România și toată răscoala s-a potolit”¹³.

Un istoric român, acad. Florin Constantiniu scria că Stalin a decis revenirea Ardealului de Nord și a Maramureșului la România „pentru că voia ca, pe această cale, să consolideze poziția guvernului promoscovit [guvernul Petru Groza] de la București”¹⁴. Aceeași idee este împărtășită și de către istoricul rus Alexander Stykalin. El scrie: „Moscova se temea în mod rezonabil că o concesiune teritorială în favoarea URSS, slab motivată de argumente etnice (chiar o motivație „foarte minoră”), va provoca un răspuns extrem de negativ în cele mai largi straturi ale societății românești și va da naștere la serioase complicații politice interne pentru guvernul pro-comunist al lui Petru Groza, care a venit la putere cu ajutorul sovietic și a răspuns, în acele condiții, planurilor conducerii staliniste”¹⁵.

---

¹¹ <https://ava.md/ru/stati/history/rumynskiy-prikarpatskiy-uezd-i-ust-e-dunaya/>

¹² Stenograma ședinței din 4 mai 1945 a Biroului Politic al CC al PCR (Arhiva Fond CC al PCR Dosar nr. 36/1945).

¹³ Ibidem

¹⁴ Florin Constantiniu, *Pătrășcanu și Transilvania, 1945-1946*, Editura Enciclopedică, București, 2001

¹⁵ <https://ava.md/ru/stati/history/rumynskiy-prikarpatskiy-uezd-i-ust-e-dunaya/>